

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 111

Mayıs 2023

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Bir ileri iki geri	5
İradem Sandığa Yansımış mıdır?.....	10
Yüksek Seçim Kurulu'nun Şablonuyla İlk Seçim Deneyimim	14
Şablonumla Oyumu Kullandım.....	16
Almanya'daki Erişilebilir Seçimlere Dair	19
amerika-birlesik-devletlerinde-secim-erisilebilirliği.	21
Burak Sarı Mutfak Konuşması	23
Bilişim, engelsiz erişim, hayalimdeki oy sistemim	27
Derdi Olan Bir Komedi.....	30
Kendimden Ötesi	35
Genellemenin Rahatsız Ediciliği	38
Bilmediğim Ortama Hakimiyet.....	39

Editörden

2023 Mayıs'ını seçim ayı olarak adlandırsak yanlış olmaz sanırım. Aylar öncesinden ayak seslerini duyuyorduk zaten. 14 Mayıs'ın netleşmesiyle çalışmalar hız kazanmıştı. Seçim Yasası'na körlerin şablonla oy kullanabilme hakkının girmesiyle bizim de merakımız katmerlenmişti. Dolayısıyla yüz on birinci sayımıza 14 Mayıs seçimleri damgasını vurdu diyebiliriz.

Körlerin yaşadığı tüm süreci kendi deneyimlerinden yola çıkarak ya da genel perspektiften hareket edip özele gelerek anlatan dört yazı var başta.

İlki Engin Yılmaz'ın Mehter Marşı'nın tersi tanımlamasıyla adlandırdığı yazısı.

Engin Yılmaz - Bir İleri İki Geri

İkincisi kuşkularında hiç de haksız olmayan Sevgi Mart Göcen'e ait.

Sevgi Mart Göcen - İradem Sandığa Yansımış mıdır?

Üçüncü yazıda Nurşen Korkmaz'dan bu tarihi günde yaşadıklarını öğreniyoruz.

Nurşen Korkmaz - Yüksek Seçim Kurulu'nun Şablonuyla İlk Seçim Deneyimim

Günlük hayatını kendine özgü diliyle son derece içten anlatan Dilek Başar Açlan 14 Mayıs'ı nasıl geçirdi dersiniz? Üstelik yanında her zaman olduğu gibi biricik kızı Ela Hipatya da varmış. Elbette yazıda ondan izleri de bulacaksınız.

Dilek Başar Açlan - Şablonumla Oyumu Kullandım

Türkiye'de durum malum da peki ya yurt dışında seçim işleri nasıl yürüyor acaba? Bu konuda da iki yazımız var sizlerle paylaşacağımız. İlkinde konuk yazarımız Cevdet Hıncal Almanya'dan bildiriyor.

Cevdet Hıncal - Almanya'da Erişilebilir Seçimlere Dair

Ya ABD'de durum nasıl? Ali Çolak'tan öğrenelim.

Ali Çolak - ABD'de Seçim Erişilebilirliği

Erdoğan'ın balkon konuşması hepimizin bildiği bir şey artık. Son seçimde Kılıçdaroğlu'nun da kendisinin balkon konuşması yapacağına dair söylemleri var. Bizim Burak balkonu beğenmemiş ve konuşmasını yapmak için mutfağı seçmiş. Görelim bakalım neler demiş?

Burak Sarı - Mutfak Konuşması

Seçim ile ilgili yazılarımızın bir başkası ise Sarper Arıkan'ın erişilebilir oy kullanmaya dair hayalleri hakkında. Eeee ne diyoruz: "Hayaller, yaklaşmakta olan gerçeklerin gölgeleridir."

Sarper Arıkan - Bilişim, Engelsiz Erişim, Hayalimdeki Oy sistemim

Gülcan Altun'un aklına bu ay için seçimle ilgili film değerlendirmek gelmiş. Aramış taramış ama betimlemeli bir seçim filmi bulamamış. O da inadından vazgeçmeyip siyaset temelli diyebileceğimiz bir filmi ele almış.

Gülcan Altun - Derdi Olan Bir Komedi

Nedir empati kurmak? Karşınızdakini değerlendirirken baz aldığımız ölçüt nedir? Sonunun onu görmezden gelmeye gidebileceğini, hatta bunun 6 Şubat depremleri sonrasında nasıl işleyebileceğini düşündünüz mü hiç? Veyahut görmezden gelme nedir? Bu soruların yanıtları, hatta çok daha fazlası Şeyma Büyükurvay Şatay'ın yazısında.

Şeyma Büyükurvay Şatay - Kendimden Ötesi

Görmezden gelme dedik, peki ya kalabalık içinde yok olmak, silikleşmek nasıl olur sizce. Tek bir özelliğinizden ötürü koca bir kitle ile özdeşleşirsiniz ve silikleşirsiniz. Buna dair yaşadığını ve hissettiklerini anlatıyor konuk yazarımız Ecrinnur Aytekin.

Ecrinnur Aytekin - Genellemenin Rahatsız Ediciliği

Kadir Ahıska ise birkaç gün kalacağı bir ev kiralamak durumunda kalmış ve evi tek başına keşfetmiş. Bizimle deneyimlerini paylaşmış ve pek de iyi yapmış.

Kadir Ahıska - Bilmediğim Ortama Hakimiyet

Sımsıcak yaz bize göz kırparken boşuna uğraşmayın, artık klavyemden tek bir sözcük dahi alamazsınız. Hepsi ve daha fazlası EEEH Dergi sayfalarında. Gelecek seçimlerin bizim için çok daha erişilebilir olabildiği deneyimleri paylaşabilmek ümidiyle bu sayılıkta bizden bu kadar.

Bir ileri iki geri

Engin Yılmaz

Engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 111, Mayıs 2023

Nihayet yasal düzenlemeyle mahrem oy kullandığımız ilk seçim ama yapmış olmak için yapılan, üzerinde ne Braille ne başka gösterge olan şablonlar, eğitimsiz sandık görevlileri. Bunun adı bir ileri iki geri.

14 Mayıs 2023 seçimleri on yıllık mahrem oy mücadelesinde önemli bir dönüm noktası aslında. Bu işe başladığımız ilk zamanlarda körlerin tek başına oy kullanmasının mümkün olamayacağını söyleyenlerden yasal olarak tek başına oy kullanma hakkımızın güvence altına alındığı bir dönemin ilk seçimiydi 14 Mayıs.

Hepimizin malumu 2017 referandumundan beri şablonlarla oy kullanmayı pratiğe geçirdik Engelsiz Erişim ve GETEM olarak. Ve her seçimde şablon tasarımıımızı geliştirdik. Örneğin 2018 milletvekili ve cumhurbaşkanlığı seçimleri şablonlarında hem Braille alfabesiyle parti ve aday adları hem de numaraları yazılı. Bunlar aynı zamanda büyük puntolu olarak da şablonların üzerindeydi. 2019 mart yerel seçimlerinde bir kaza yaşadık. Çünkü, her seçim bölgesinin pusula ebatları elimizde yoktu. Temel bir ölçüyü hesaplamak zorunda kaldık. Ancak haziran ayındaki İstanbul seçimlerinde bizzat oy pusulasını incelediğimiz için birebir tutan mükemmel bir şablonu hayata geçirebildik. Yani elimizde bu şablonların nasıl hazırlanması gerektiğine ilişkin hem bilgi birikimi hem de deneyim oluştu.

Tabi bu süreçte Seçim yasasına mahrem oy hakkının girmesi için türlü kampanyalar, lobi çalışmaları, gösteriler devam etti. Sonunda 2022 seçim yasası değişikliği meclise geldiğinde, yine taleplerimizin taslak yasada yer almadığını görünce. Körler federasyonunun da desteğiyle

büyük bir gösteri tertiplendi ve partiler sesimizi duymak zorunda kaldı. Böylece 2022 yılı YSK'nin şablon hazırlamasını yasal zorunluluk haline getiren bir yıl oldu.

Sonrasında da boş durmadık. 2022 haziran ayında pusula ve şablon hazırlayacak YSK ekibiyle bir toplantı gerçekleştirerek söz konusu şablonda nelerin olması gerektiğine ilişkin kapsamlı bir rapor sunduk kendilerine. Belki bunun sonrasında yetkililere güvenip süreci beklemek bir hataydı. Daha yakından, gerekirse her ay bilgi almak için daha yoğun bir baskı kurabilirdik.

Biz bunu Seçimlerin 14 Mayıs'ta yapılacağı kesinleşince yapmaya başladık. YSK'ye gönderdiğimiz bilgi edinme başvurularıyla süreci sorguladık. Ama muallak, net ve somut olmayan yanıtlar aldık. Sonunda şablon üzerinde Braille alfabesi olmayacağını öğrendik.

Seçimlere iki hafta kala Ankara'da YSK ile yaptığımız görüşmede de hazırlanan şablonu bizzat gördük. Pusula ile ebatların birebir tutması ve her seçim bölgesi için ayrı şablonlar hazırlanması çok olumlu olmakla birlikte, şablon üzerinde delikleri sayma dışında hiçbir ek erişilebilirlik çalışmasını görememek tam bir hayal kırıklığıydı açıkçası. Anlaşılan yine sadakat liyakatin yerini almış konuyla ilgili hiçbir kör sivil toplum kuruluşundan bilgi alınmadan bir şablon hazırlanmıştı.

Yine de söz konusu toplantıda en azından şablonların isteyen körlere veya STK'lere gönderilmesi, sandık görevlilerine eğitim verilmesi gibi hususları tekrar dile getirdik. Sonrasında Olgun Yılmaz tarafından bizzat örnek şablon üzerinde bir eğitim filmi dahi hazırlandı.

Nihayet seçim günü gelince, sandığa ilk gidenlerdendim sanırım. Saat 8 civarı Sevda ile oy kullanacağımız okuldaydık. Bizim sandığımızda görevliler şablonu biliyordu. Ama Sevda ve

benim aynı şablonla oy kullanmamız gerekti. Şablona mührün bulaşabileceği, bu nedenle herkesin farklı şablonlarla oy kullanmasının önemini üzerine basa basa dile getirdiğimiz halde, bu da dikkate alınmayan bir başka talep olmuştu belli ki. Her neyse yine de Oy pusulası ve şablonların uyumu, yerleştirilmesi ve kullanım bizim için sorunsuzdu. Ancak burada da eğitim eksiklikleri hemen göze çarpıyordu. Örneğin bizzat kabin içinde pusulaların şablona yerleştirilmesi çok daha güvenli olacakken, içeri sizinle giremem bahanesiyle bunu da sağlayamadık.

Bu arada YSK'nin meseleyi ne kadar önemsemediğini gösteren bir başka nokta da seçim bölgelerindeki parti ve adayların sıralamalarının erişilebilir bir formatta yayınlanmamasıydı. Resmi gazete yayını tamamen resim tabanlı bir PDF dosyasıydı ve bunun erişilebilir formatına ben ulaşamadım. O konuda da GETEM olarak hemen İstanbul Gönüllüleri ekibiyle iş birliği yaparak tüm seçim bölgelerindeki parti ve adayları pusula sıralarına göre seslendirdik. Biz bunu zaten yapabiliriz. Ama işi seçimleri güvenli ve herkese uygun biçimde yapmak olan bir kurumun böylesine basit bir işi bile üzerine alınmaması gerçekten çok düşündürücü. He mevcut şablona hiçbir işaret koymayın, hem de kişilerin aday listesini erişilebilir olarak öğreneceği mekanizmayı oluşturmayın. Sonra da seçim engelsiz diye palavra atın. Ne hoş değil mi?

Her neyse yine de bizim oy kullanmamız sorunsuz geçti. Sonrasında yaptığımız Youtube canlı yayınında aldığımız geri bildirimler ise iki taraflıydı. Kimi arkadaşlar Sevda ve ben gibi sorunsuz oy kullanmışlardı, sandık görevlileri bilgili ve duyarlılardı. Kimi yerlerde ise şablonu bile bulamayan sandık görevlileri olduğunu öğrendik. Şablon durumundan tamamen bihaber olan ama sözde eğitim almış bir sandık görevlisi. Hatta bazı yerlerde milletvekili şablonunu bulmuşlar, cumhurbaşkanlığı yok demişler vs. Bazı arkadaşlar da pusula ve şablonun birebir uyuşmadığını belirtiyorlardı, ama ben buna pek ihtimal vermiyorum açıkçası. Çünkü aynı matbaada birbiriyle ilişkili basılan iki şeyin nasıl olup da tutmadığını anlamak kolay değil. Bence görevliler doğru yerleştiremediler bu pusulaları şablonlara. Öyle değilse bile hazırlık esnasında mutlaka bunların kontrol edilmesi ve olası durumların raporlanması gerekirdi ama çok büyük bir beklenti galiba şablondan bile habersiz olanlar için bu.

Her neyse. Ben yine de büyük resme baktığımda 14 Mayıs'ı yasal güvenceyle mahrem oy kullandığımız ilk gün olarak görüyorum. Tarihe asıl bu geçecek. Süreçte elbette pek çok eksiklik var ama bunlar giderilemez değil. Bence var olan eksikliklere karşın en temel noktalardan biri de bazı arkadaşların yaşadıkları psikolojik durum. Pek çok kişi şöyle şeyler söylüyorlar: bu seçim çok önemli. İşimi şansa bırakamam. Sanki Türkiye'de önemsiz bir seçim varmış gibi. İşin garibi benzer şeyleri 2017 referandumunda da duyuyorduk. Halbuki sadece iki tercihin olduğu, şablon olmasa bile rahatlıkla tek başına oy vermenin mümkün olabileceği bir seçim. Tıpkı ikinci tur gibi. O zaman da türlü gerekçeler öne sürüp yine biriyle oy kullanmayı tercih eden bir sürü arkadaşım olmuştu. Yazının sonunda daha erişilebilir bir şablon için neler yapılması gerektiğini sıralayacağım maddeler halinde. Fakat biliyorum ki bazı arkadaşlarımız için dünyanın en erişilebilir sistemini de uygulasak, yine de tek başlarına oy kullanmak bir sıkıntı olacak. Haksız da değiller bir tarafıyla. O kadar fazla kör olmayanların, aman dur, sen yapamazsın, düşürürsün, kırarsın, çarparsın, ben iki dakikada yapayım dayatmalarına maruz kalıyoruz ki, o zinciri kırmak, kendimize güvenebilmek hepimizi çok zorluyor. Benim düsturum ise, kaybedecek tek şeyin üzerimdeki sağlamlık ve kanıksanmış sağlamlık zinciri olduğu gerçeği. Sonuçta bizler daha erişilebilir bir seçim için her türlü çabayı harcamalı ve sonrasında tercihi kişilere bırakmalıyız. O vesileyle dilim döndüğünce daha erişilebilir bir tek başına oy kullanım deneyimi için yapılması gerekenleri sıralayarak bitiriyorum yazımı. Erişilebilir günler.

- Hazırlanan şablonlar üzerinde tercihen aday ve partilerin sıra numaraları ve adları Hem Braille Hem de büyük puntolu olarak yazılmalıdır. Eğer Dikey olarak şablon kullanılırsa Braille alfabesi ilgili sütuna rahatlıkla sığabilir. Şablonun yeterince geniş hazırlanması yeterli olacaktır.
- Eğer aday ve parti isimleri Braille olarak yazılamıyorsa bile her deliğin üstünde sıra numarası mutlaka Braille olarak yazılmalıdır. Bu tarz Braille basım ilgili yazı tipleriyle matbaalarda ek maliyet ve çaba gerektirmeden kolayca yapılabilir.
- Bir başka çözüm şablonların üzerine hissedilebilir kare kodların konulması olabilir. Kişiler her deliğin üzerindeki kare kodu okutarak oradaki parti veya adayları öğrenebilir. Özellikle yerel seçimlerde bu çözüm de düşünülmelidir.
- Şablon kağıtları eğer mümkünse aşağısındaki pusulanın kapatıldığında da görülebilmesi için şeffaf kağıtlardan seçilmelidir.

- Sandık alanlarına pusula şablona yerleştirildiğinde kaymamasını sağlamak için ataç benzeri şeyler de gönderilmelidir.
- Hazırlanan şablonlar sandık alanlarında yine bulundurulmalı, ama seçim öncesinde isteyen görme engellilere veya derneklere de gönderilmelidir. Böylece kişiler önceden şablonu tanıma ve hazırlık yapma şansına sahip olacaklardır.
- Şablonlarda yaşanan en büyük sorun mührün şablona bulaşması olmakta. Bu da kullanılan oyun belli olması ihtimalini beraberinde getiriyor. Bunu engellemenin en kolay yolu. Şablonun oy kullanan kişide kalması olacaktır. O yüzden her sandığa 1 değil en az 4 5 adet şablon gönderilmeli. Fazla kullanıma karşın binalarda da ek şablonlar bulundurulmalıdır.
- Bulaşın önlenmesinin bir başka yolu ise, mümkünse mühür basılacak delik çaplarının daha büyütülmesi olacaktır. Bu mümkün değilse, oy kullanımı başlamadan önce şablondaki her deliğin olduğu yere mühür basılıp kuruması beklenerek sonraki bulaşmaların belli olması önlenabilir.
- Her ne kadar YSK buna bir türlü razı olmasa da oy pusulasının baş tarafının belli olması için her pusulanın sol üst köşesinde minik bir kesit bulunmalıdır.
- Tüm bunlardan çok daha önemlisi Şablonların hazırlığı, kontrolü, sandık görevlilerinin eğitimi süreçlerinde mutlaka bu işi bilen körler de bizzat yer almalı ve tüm sürecin doğru işlediği bu şekilde garanti altına alınmalıdır. Biz olmadan bizim için asla ilkesi kesinlikle amasız fakatsız burada uygulanmalıdır.
- Sandık görevlilerine verilen eğitimlerde ve yazılı yönergelerde şablonla oy kullanmak konusu çok daha detaylı, somut ve tartışmaya yer bırakmayacak şekilde anlatılmalıdır.

14 Mayıs seçimlerinde 1 Milyon oyun geçersiz olduğu açıklandı. Esasında şablonu bir tek körler için değil, oy kullanmakta güçlük çeken herkes için planlamak emin olun bu geçersiz oyları birkaç kat azaltır. Burada geçersiz oyların n- hangi sebeple geçersiz olduklarını bir analiz etmek faydalı olacak. Ancak tahmin ediyorum ki, çoğu mührün yan sütunlara bulaşması, iki yere birden basılması gibi sebeplerle olmalı. Şablon bunların tamamını önleyebilir. O yüzden şeffaf bir kağıda hazırlanmış şablon evrensel tasarım olarak herkesin işine yarayabilir.

İradem Sandığa Yansımış mıdır?

Sevgi MART GÖCEN

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Selam dostlar. Ülkemizin çok önemli bir süreçten geçtiği şu günlerde, bizleri çok yakından ilgilendiren bir konuyu konuşalım istedim sizlerle.

Biliyorsunuz, çok uzun yıllardır başta biz körler olmak üzere tüm yeti farkı olan bireyler tek başlarına, gizli ve mahrem biçimde oy kullanma mücadelesi vermektedirler. Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile getirilen düzenlemede körlerin, yanlarında bir yakınları ya da sandık başında birileriyle sandığa girerek ve doğal olarak oyunu ifşa etmek zorunda kalarak, iradelerini sandığa yansıtmaları isteniyordu. Söz konusu düzenleme, çok açık biçimde 1982 Anayasası'na aykırıydı. Çünkü Anayasa ile seçimler hakkında belirlenen ilke, gizli oy, açık sayım döküm ilkesidir. Oysa, 2017 yılına kadar kör hiçbir vatandaşın oyu gizli kalmadı, kalamadı.

2017 yılına gelindiğinde, Yüksek Seçim Kurulu ile yapılan tüm görüşmelerde, yasada bir düzenleme olmadığı için, kendilerince şablon bastırılmayacağı ya da başkaca bir yöntem geliştirilemeyeceği; ancak bizim hazırladığımız şablonlarla oy kullanmamıza izin verileceği belirtildi.

Engelsiz Erişim Derneği'nce yapılan çalışmalar sonucu hazırlanan şablon; oyuna önem veren, tek başına, gizli ve mahrem biçimde oy kullanmak isteyen tüm kör seçmenlere yine derneğimizin çabasıyla ulaştırıldı.

Bizler, ilk kez o zaman hiç kimseye görüşümüzü açıklamak zorunda kalmadan oy kullanmanın tadına varabildik. İlk kez o zaman, gerçek bir vatandaş olduğumuzu anladık.

Elbette bu özgürlüğün zevkine ulaşmışken peşini bırakmak istemedik ve 2018 genel seçimlerinde de yine Yüksek Seçim Kurulu'nun kapısı çalındı. Tabii ki aldığımız

cevap yine aynıydı. “Yasada hüküm yok. Biz bir şey yapamayız. Ama siz şablon bastırırsanız kullanmanıza karışmayız.”

Engelsiz Erişim Derneği yine sıvadı kolları. Bin bir rica minnetle alabildiğimiz oy pusulalarının üzerine Braille yazılar hazırlandı ve isteyen kör seçmenlere şablonlar ulaştırıldı. Tabi bu ulaştırma işlemi sanıldığı kadar basit değildi. Şablonlar hazırlandıktan sonra, illere göre ayırımı yapıldı. Daha büyük olduklarından katlanması ve zarflara sığacak hale getirilmesi için büyük emek sarf edildi. Birçok gönüllü bir araya geldi ve Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji ve Eğitim Merkezinin sekreteryasının yürütüldüğü binada, biz körler için büyük bir demokrasi şöleni havasında zarflar hazırlandı, üzerlerine adresler yazılıp kargolandı. Bu güzel günü anlatan harika da bir şarkı yapıldı. Dinlemek isterseniz, Engelsiz Erişim Derneğinin Youtube Kanalı'nı ziyaret edebilirsiniz. Orada bu sürece ilişkin farklı videolar da bulacaksınız.

Bizler, 2018 Genel Seçimlerinde de bağımsız biçimde, gizli, mahrem olarak oyumuzu kullanmanın mutluluğunu yaşadık. Bir başka şey daha anlaşıldı. Körler, usulüne uygun ve pusulayla uyumlu şablonlar hazırlandığı sürece, tek başlarına oy kullanabileceklerdi.

2019 yılı Yerel Seçimlerine sıra geldiğinde her seçim bölgesi için ayrı pusulalar olması ve bu pusulaların belirli bir standartta basılmamış olması nedeniyle, şablon hazırlanmışsa da tek başımıza oy kullanma şansını yakalayamadık. Böylece, en temel yurttaşlık hakkımız olan seçme hakkımız yine ihlal edildi. Çünkü ortada gizlilik kalmadı ve mahremiyetimiz yok sayıldı.

verilen mücadelelerle, görüşmelerle, lobi çalışmalarısıyla 2022 yılına gelindi. Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde yapılan eylemde bizler gizli, mahrem oy hakkımızı talep ederken, öğle yemeği yiyip alanı terk etmemiz istendi. Yani bunca yıllık mücadelenin sonucunda, karnımızın aç olduğu kanaatine vardılar. Evet, biz açtık. Ama insan olarak kabul edilmeye, eşit yurttaş muamelesi görmeye, gizli ve mahrem oy kullanmaya açtık.

Neyse ki taleplerimizi anlatabildiğimiz birkaç kişi çıktı ve 31.03.2022 tarih ve 7393 sayılı kanunla, Seçimlerin Temel Esasları ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 14'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasına, körlerin oy kullanabilmesi için şablon ve her türlü malzemeyi temin etmek mealinde bir metin eklendi.

Hepimiz gerçek anlamda sevindik. Bu kez olduğunu düşündük ve heyecanla 14.05.2023 günü yapılacak olan genel seçimleri beklemeye başladık. Ama elbette, bizler için yapılan hiçbir şeyde bizlerin fikrinin alınmayacağı gerçeğinin de farkındaydık. Bu nedenle; Engelsiz Erişim Derneği olarak sürekli Yüksek Seçim Kurulu ile irtibat kurmaya, randevu almaya çalıştık. Şablonlar basıldıktan sonra ulaşabildiğimiz Yüksek Seçim Kurulu, hazırladığı şablonları gösterdiğinde ise büyük bir şok yaşadık. Çünkü bir kör için hayati önem taşıyan, özgürlüğünün simgesi olan Braille yazı ve şablonlar üzerinde yoktu. Evet hazırlanan şablonlar oy pusulalarıyla birebir uyumluydu. Evet parti sıralamasını ezberleyip, sandığa girersek ve sayıyı şaşırmadan sayıp doğru mühür deliğini bulursak tek başımıza oy kullanabilecektik. Ama şablon üzerinden siyasi partileri ya da cumhurbaşkanı aday isimlerini okuyup, hiç tereddüt etmeden oy kullanmamız yine mümkün olmadı. Sonuç olarak, yine gizli ve mahrem oy hakkımız ihlal edildi.

Ben oyunu şablonla kullananlardandım. Ancak çevremdeki birçok arkadaş; sırasını karıştıracığı, mührü şablonda bulunan deliğe doğru yerleştiremeyeceği endişesiyle oyunu bir yakınıyla kullanmayı tercih etti. Tabi bu da kolay olmadı. Şablon olduğu için, bir yakınıyla sandığa giremeyeceğini direten sandık başkanlarından kör arkadaşları kabine almayanına kadar her türlü muameleye maruz bırakıldılar. Ben oy kullanacağımdayken ise sandık başkanı şablonu getirip "Bize böyle bir şey verdiler. Bu sizin içinmiş. Ama bu nasıl kullanılıyor bilmiyorum. Kullanacak mısınız? Yoksa biriyle mi Gireceksiniz" Dedi ve pusulayı şablona nasıl yerleştireceğini ben tarif ettim.

Sonuç olarak "Nereden başladık, şimdi neredeyiz" dersenez; ilk kullandığımız ve Engelsiz Erişim Derneği tarafından bastırılan şablonlar pusulayla uyumluydu, üzerlerinde Braille yazı mevcuttu ve hiç tereddüt etmeden oyunuzu kullanabiliyordunuz. Bu seçimlerde kullandığımız şablonda ise Braille yazı mevcut değildi. Ya doğrudan oy

vermek istediğiniz siyasi partinin sırasını sorup, kabine öyle gidecektiniz ya da oyunuzun rengini belli etmek istemiyorsanız, tüm pusulayı defalarca inceleyip, partinizin sırasını da ezberleyip, ona göre oy kullanacaktınız. Yani bize şu söylendi; “Siz, bizim önceki düzenlememizin değişmesini istiyordunuz değil mi? Bakın işte değiştirdik. Alın size şablon. Ama durun bakalım. Biz olmadan siz bir hiçsiniz ve yine bize muhtaçsınız. Biz görenlerin oluşturduğu üstün insanlar, size yardım edeceğiz. Önce pusuladaki sırayı söyleyeceğiz ki canımız isterse doğrusunu söyleriz canımız isterse kendi desteklediğimiz partinin sırasını sizin sorduğunuz parti gibi söyleriz. Sonra da eh alın oyuncağınızı, girin kabine ve tek başınıza oy kullandık zannedin. Yerseniz.” Tüm bunlardan çıkan sonuç ise yine özgür, gizli ve mahrem oy kullanamadık.

Umuyorum ki ikinci tur Cumhurbaşkanlığı seğıimlerinde o şablonların üzerine Braille yazı koymayı akıl ederler, gizli oy hakkımıza saygı göstermeyi önemserler ve biz de gerçekten seğıme hakkımızı kullanabiliriz. Umuyorum ki aydınlık günler yakındır. Aksi halde biz bir yere gitmiyoruz ve talep ettiğimiz haklarımızı da sonuna kadar kovalamayı çok iyi biliyoruz. Bugünlerde sürekli dilime dolanan şu dörtlülle bitirmek istiyorum yazımı; daha aydınlık, daha barışçıl, daha özgür günlerde görüşmek üzere.

Bırak gam kederi yaralı gönlüm.

Yüce dağdan duman çekilir bir gün.

Çapa vurulmamış bu topraklara,

İlkbaharda tohum ekilir bir gün.

Yüksek Seçim Kurulu'nun Şablonuyla İlk Seçim Deneyimim

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı 111, Mayıs 2023

14 Mayıs 2023 ülkemiz için tarihi bir gün oldu. Kör ve az gören seçmenler için Yüksek Seçim Kurulu ilk kez oy şablonu bastırdı. Her ne kadar oy şablonlarında fazlaca eksiklik olsa da şablonu Yüksek Seçim Kurulunun yasal olarak bastırmaya başlaması çok değerli ve önemli bir kazanım. Oyumu ben de şablonla kullandım. Bu yazımda şablon kullanım deneyimimi sizinle paylaşmak istiyorum.

Seçim günü sabahına çocuklar gibi heyecanla uyandım. Heyecanımın sebebi hangi partinin kazanacağı değil, Yüksek Seçim Kurulunun bastırdığı oy şablonuyla oyumu kullanacak olmamdı. Sabah saatlerinde Engelsiz Erişim'in Youtube canlı yayınında Elif Ünver Çırpan'dan öğrendiğim taktiği de yanıma alıp eşim ve oğlumla birlikte sandığa gittik. Epeyce sıra vardı, çok kalabalıktı. Sıra bize geldiğinde şablonla oyumu kullanmak istediğimi söyledim. "Tabii" diyerek şablonu hazırlamaya başladı sandık görevlilerinden biri. Yüksek Seçim Kurulu ile gerçekleştirdiğimiz toplantıda şablonu inceleme fırsatı bulmuş olsam da bilmiyormuş gibi yaparak nasıl kullanacağımı sordum. Amacım şablon ve kullanımı hakkında görevlilere yeterli eğitim verilip verilmediğini anlamaktı. "Burada delikler var, bu deliklerden mührü basarak oyunuzu kullanabilirsiniz" Diyerek tarif etmeye çalıştı. "Zaten siz sırayı biliyorsunuzdur" diyerek de hangi partinin hangi sırada olduğunu okumak istemedi. Ben oy vereceğim partinin sırasını bildiğim ve sırada da çok seçmen olduğu için okumasını istemedim. Sandığa gitmeden önce GETEM'in sayfasından aday listelerini dinlemiştim. Pusulayı şablona yerleştirdikten sonra partilerle deliklerin eşleşip eşleşmediğini kontrol ettirdim. Milletvekili pusulası çok uzundu ve şablondan kayıyordu. Görevliden şablonu kabine taşımasını istedim. Kabine girmelerinin yasak olduğunu söyleyip taşımadı. Bu işlemleri yaparken eşim de yanımdaydı ve şablonları pusula içinde iken kabine taşıdı. Mührü ve zarfı alıp kabine tek başıma girdim ve tercih ettiğim partinin olduğu deliğe mührü yerleştirdim. Bir kere sertçe bastırdım ve kaldırdım. Yere düşürmemek için mührü cebime koyup pusulayı şablondan yavaşça çıkardım. Mürekkebin kuruması için biraz bekledim ve katlayıp zarfın içine koydum. Aynı işlemi diğer pusula için de tekrarladım. Ancak uzun olan pusulayı zarfa sığdıracak biçimde katlamak biraz zor oldu. Sonrasında mürekkebin şablona bulaşma ve oyumun ifşa olma ihtimaline karşın tek bir deliğin olduğu yerde değil tüm bölümlerde mürekkep olması için şablondaki tüm deliklerin etrafına mühür bastım. Kabinden çıkıp zarfı sandığa attım. Sıra imzama atmaya geldiğinde imza şablonu bulunup bulunmadığımı sordum. "Var" dediler ve imza atacağım yere imza şablonunu yerleştirdiler. İmzamı da bu sayede kaydırmadan atıp oy verme işlemimi tamamladım.

Değerli dostlar, gerçekten oy şablonunda çok eksiklikler vardı. Oy mahremiyetini yeterince koruyamıyordu. Yazısız olarak bastırılmış olması affedilemez bir hataydı. Şablonların seçmene ait olması ve seçmen kâğıtlarıyla birlikte gönderilmesi gerekiyordu. Oy şablonları sandık sayısına göre değil kör ve az gören seçmen sayısına göre bastırılmalıydı. Sandık görevlilerine yeterli eğitim verilmemişti. Kimi sandık görevlileri şablonla oy kullanılması konusunda ısrar ederken kimileri şablonun bulunmadığını söyledi. Kimi arkadaşlarımızdan pusula ile şablonun eşleşmediği ve pusulanın şablondan kaydığı bilgisini aldık. Yine bazı sandıklarda sandık görevlilerinin pusulayı şablona yerleştirip kabine kadar götürdüğünü öğrendik. Yani sandık görevlilerinden farklı uygulamalar gördük. Aday listeleri erişilebilir biçimde Yüksek Seçim Kurulu tarafından hazırlanmamıştı. Pusulanın şablondan kaymaması için yeterli önlem alınmamıştı. Zarflar daha büyük olmalıydı. Şablonun üzerinde Yüksek Seçim Kurulunun mührü olmalıydı. Benim genel olarak saptadığım eksiklikler bunlar, eminim daha fazlası da vardır.

Sonuç olarak oy şablonunun yasaya girmiş olması çok önemli bir kazanım ancak gerek kör ve az gören seçmenler gerekse sivil toplum kuruluşları olarak sürecin sıkı bir takipçisi olmalıyız. En erişilebilir ve oy mahremiyetini koruyan şablonlar bastırılıncaya dek mücadeleye devam etmeliyiz. Herkesi bu mücadeleye destek olmaya davet ediyorum ve daha erişilebilir seçim deneyimlerimizi paylaşacağımız yazılarda buluşmayı diliyorum.

Şablonumla Oyumu Kullandım

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Baharın içimizi ısıtmaya çalıştığı mayıs ayından herkese selamlar, bir seçim geçti ki üzerimizden hem de ne seçim. Aylardır YSK nasıl bir şablon yaptıracak ve biz oyumuzu nasıl kullanacağız acaba diye heyecanla ayın on dördünü bekledik. Seçimden önce şablonları inceleme imkânımız olsaydı çok iyi olacaktı. Neyse ki Olgun Yılmaz'ın YSK binasında çektiği şablon anlatım videosu sayesinde ortaya konacak materyale dair bir fikrimiz olabildi. Şablonlar içimize hiç sinmemişti. Ancak yine de şablonla oyumuzu kullanacaktık. Sonuçta başlangıç için bile olsa bu da önemli bir kazanımdı.

Seçim sabahı erkenden uyandık oyumuzu kullanmak için. Eşimle ve kızımın birlikte gidecektik sandığa ama bizim cimcime uyanmadığı için eşim daha fazla dayanamayıp önden gitti. Oyunu atıp eve geldiğinde heyecanla şablonu sormaya başladım arka arkaya. Sonra bende gittim sandığa kızımın birlikte. Eşim de tekrar gelmişti bizimle.

Benim için çok heyecanlı bir andı. Kimliğimi ve seçmen kağıdımı verip içeriye girdim. Sabah eşim oyunu kullanmaya benden önce gittiği için görevliler duruma daha hakimdir. Eşimin şablonuna mürekkep bulaştığı için bana yeni bir şablon verdiler. YSK şablonlarda bir sıkıntı olduğu zaman diğer sandıklardan şablon alınabileceğini söylemiş ama eğitim sürecinde görevlilere böyle bir bilgi vermişler miydi bilmiyorum. Başka arkadaşlarımdan duyduğum kadarıyla mürekkep bulaşsa da aynı şablonu kullanmak zorunda kalmışlar. Gerçi biz bunu öngörmüştük. Bu yüzden YSK'nın her sandığa bir şablon yerine her köre bir şablon verilecek şekilde düzenleme yapması gerekiyordu.

Sandık görevlilerim pusulayı şablona yerleştirip kabindeki masanın üzerine koydular. Herhangi bir kayma olup olmadığını sordum. Bir sorun olmadığını söylediler. Mührümü verip

kabinden ayrıldılar. Onlar oyumu kullanmamı bekliyorlardı ama ben başladım şablonu incelemeye. Oysa ki kabinde değil de seçim öncesinde incelemek isterdim. Şablonun üzerinde erişilebilirlik adına hiçbir düzenleme yapılmamıştı. Bu bilgiyi seçim öncesinde biliyorduk ama yine de şablonu o şekilde görmek içimi acıttı. O kadar heyecanlıydım ki mührü deliğe yerleştirirken ellerim titriyordu. Tüm olumsuzluklara rağmen oyumu kullanabildim neyse ki.

Benim oy kullanma deneyimlerim bu şekildeydi. O gün yaşadıklarımı paylaşmışken ebeveyn olarak şuraya yine birkaç cümle not düşeyim. Oy kullanmaya kızımı da götürmüştüm. Her yerde olduğu gibi sağlamcı arkadaşlar orada da yalnız bırakmamıştı bizleri. Ben kızımı o ortama götürürken nasıl oy kullandığımızı görsün istedim. Bir de ileride hatırlarsa çocukluğuna bir seçim günü anısı bırakmış olacaktım. Tabii ben iyi düşünmüştüm ama kızımı yine benim refakatçim sandılar galiba. Daha içeriye girer girmez ”Annene şöyle oturt” Kabine giderken, “Annene şuraya götür” gibi cümleler havada uçuyordu. Görevliye “o benim kızım refakatçim değil” dedim ama anlamış mıdır bilmiyorum. Onlar kızıma bu sorumluluğu yüklemeye çalıştılsa da başarılı olamadılar. Bilmiyorlar ki bizim çocuklarımız biz onlardan bir şey talep etmedikçe böyle bir yük altına girmezler. Zaten gerekmedikçe ondan böyle bir talepte de bulunmayacağımı görevlilere söyledim. Kabine eşlik edecek kişi kızım değil sizsiniz ve eğer siz de eşlik etmek istemiyorsanız yönlendirmeniz yeterli olacaktır benim için dedim. Seçim günü deneyimlerimi yazarken bu yaşadıklarımı da yer vermek istedim. Görüyorsunuz biz anne kız nereye gidersek sizlere anlatacak mutlaka bir hikayemiz oluyor.

Erişilebilir oy şablonu ile oyumuzu tek başına kullanmak için çok mücadele verildi. Şablonumuzu kendimiz götürmeden her seçmen gibi sandıkta elimize alabilmek çok kıymetliydi. Keşke erişilebilir bir şablonla oyumuzu kullanabilseydik. Bu sefer istediğimiz tam olmasa da başka seçimlerde umarım bu talebimiz dikkate alınır.

Yine de diyorum ki kabine tek başıma girebildiğim için çok mutluyum. İradem hiçe sayılmadı ve mührü o pusulaya ben vurdum. Bir kez daha emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

Almanya'daki Erişilebilir Seçimlere Dair

Cevdet Hıncal

cevdethincal@gmx.de

Sayı: 111, Mayıs 2023

Merhaba arkadaşlar.

14 Mayıs'ta bir seçim var ve yine bağımsız, erişilebilir oy kullanma sorunu gündemde. Bu seçimin ne kadar önemli olduğu gerçeğini bir yana bırakırsak, çünkü bu yazının konusu değil, biz yine oy kullanma konusuna odaklanalım. Özellikle de yurt dışında engelliler açısından bu konuya kısaca bakalım. Ben Almanya'da yaşıyorum. Bu nedenle buradaki uygulama konusunda biraz bilgi vermeye çalışacağım.

Almanya, eyalet sistemine göre yönetilen bir ülke. Her eyaletin ayrı parlamentosu, ayrı hükümeti ve bakanları, başbakanı var. Bu nedenle eyalet seçimleri ve merkezi hükümet seçimleri ayrı ayrı yapılıyor. Körlerin dernekleri de aynı şekilde örgütlenmiş. Yani bir çatı örgütü ve her eyalette ayrıca dernekler bulunuyor. Esas olarak iki farklı oy kullanma yöntemi var burada. Birincisi mektup yoluyla, ikincisi de bildiğimiz oy verme yerine giderek bizzat kullanmak.

Birincisi yani mektupla kullanmak şöyle: Seçimden çok önce her seçmen bir mektup alıyor ve oyunu mektup yoluyla kullanıp kullanmayacağı soruluyor. Eğer böyle kullanmak istenirse mektupla gelen form doldurulup gönderiliyor. Sonrasında kişiye seçim pusulası geliyor. Böylece kişi evinde rahatça seçim pusulasını doldurup göndererek oyunu kullanmış oluyor. Ben bu yolla birkaç kez oy verdim. Biz görmeyenler için rahat bir yol.

Diğer oy kullanma yöntemi ise biz körler için şablon yöntemi. Eğer bir körler derneğine üye iseniz ya da orada bir şekilde telefon ya da adresiniz varsa, seçimden önce size seçim şablonu gönderiliyor ya da siz bunu dernekten talep edebiliyorsunuz. Ayrıca bir de nasıl kullanılacağına ilişkin bir sesli anlatım CD'si geliyor. Bu CD'de adaylar ve partiler hakkında da ayrıntılı bilgi bulunuyor.

Şablonda yukarıdan aşağıya işaretleme yerlerine gelen yuvarlak delikler var. Her deliğin yanında Braille alfabesiyle aday ve partilerin adı yazıyor. İstedığınız aday ya da partiye gelen yuvarlağın içine kalemle bir çarpı atıyorsunuz. Eğer yine de yardıma ihtiyacınız olursa, oradaki görevliler size yardımcı oluyor.

Kısaca buradaki seçim atmosferinden de bahsetmek istiyorum. Almanya’da seçim öncesi partilerin çalışmaları çok sakin geçer. Bizdeki gibi davullu zurnalı olmaz. Partiler ve adaylar belli yerlerde stantlar kurar ve gelen ziyaretçilerine broşür ve bildiri verirler. Çocuklara balon, sakız gibi küçük hediyeler dağıtırlar. Yani kavga gürültü olmaz. Aynı şekilde oy kullanma mahalleri de çok sakinidir. Seçim gecesi de insanlar televizyon başında sonuçlarını izler. Ne çalma çırpma söylentisi ne de dedikodu olur. Her şey şeffaf bir şekilde sonuçlanır ve kaybedenler muhalefet olmayı kabullenerek kazananı tebrik eder. Yani anlayacağınız insana “Ne güzel şey bu demokrasi” dedirtir.

amerika-birlesik-devletlerinde-secim-erisilebilirligi.

Ali Çolak

Ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Sevgili okurlar. Türkiye seçimlerinde şablon kullanımını tartışmaları üzerine, bazı arkadaşlar ABD’de durumun nasıl olduğunu sordu bana. Maalesef ABD vatandaşı olmadığım için buradaki seçimlerde hiç oy veremedim. Dolayısıyla size anlattıklarım çevremden duyduklarım v NFB kaynaklarımdan okuduklarımdan derlemeler.

2002’ye kadar ABD’de Kör bir seçmenin oy vermesinin tek yolu, bir sandık görevlisinden veya gören tanıdığından yardım almaktı. 2002’de verilen bir karar, oy mahremiyetini ABD erişilebilirlik yasasına dahil etti ve seçim kurullarının bu konuda gerekli önlemleri almasını zorunlu kıldı.

ABD’de birçok şeyde olduğu gibi, oy kullanma yöntemleri de eyaletten eyalete değişebiliyor. Bazı eyaletlerde seçmenler makineler tarafından okunabilir bir pusulayı kalemle doldururken, bazı eyaletlerde tamamen elektronik bir sistem kullanılıyor ve oylar kâğıt pusulada değil bir diskte muhafaza ediliyor. Üçüncü bir sistem ise, yine makinelerin okuyabildiği bir kâğıt pusula üzerine, oyların bir makine aracılığı ile girilmesiydi. Hala kâğıt pusula kullanılan eyaletlerde bu üçüncü sistem ya tüm seçmenler için ya da özellikle körler için kullanılıyor. Kâğıt pusulanın kullanıldığı sistemlerde, seçmen veya bir sandık görevlisi pusulayı makineye yerleştirip, seçimlerin dolmasını bekliyor. Makine pusulayı tanıdıktan sonra, seçmen önündeki tuşları kullanarak pusuladaki seçimleri gezip seçimini yapabiliyor.

Ancak bu prosedür kâğıt üstünde basit görünse de maalesef seçim ortamında her zaman beklendiği gibi işlenmiyor. Çoğunlukla sandık görevlileri erişilebilir makinelerin nasıl kurulacağı konusunda bilgisiz. Dolayısıyla seçmen sandığa geldiğinde “Makinemiz hazır değil, isterseniz size biz yardımcı olalım” gibi tekliflerle karşılaşılıyor ve bazen bu durumda haklarını savunmak kendisine düşüyor. Seçmen de bu konuda farklı değil, çünkü makinelerdeki arayüz kullandığımız erişilebilir teknolojilerle bire bir aynı değil ve bu konuda eğitim görmeyen birisi için bazen kullanımı zor olabiliyor. Bunun dışında, bazı sandıklarda bastonla gitseniz ve bariz bir şekilde kör olsanız bile, size rapor zorluğu çıkarıla biliyor veya kör olduğunuza dair bir rapor ya da belirten ayrı bir belg isteniyor.

ABD’de oy sandıklarından uzak yaşayan insanlar için, uzaktan oy kullanma sistemi de mevcut. Oy sandıklarının uzaklığı körler için ayrı bir dert, çünkü bazı bölgelerde oy sandıkları ulaşım hatlarına yakın yerlerde konumlandırılmıyor, araba kullanan biriyle yaşamıyorlarsa bu uzaktan oy kullanmayı körler için cazip kılıyor. Doğal olarak pandemi döneminde bu sistemi kullanan kör veya gören seçmenin sayısı arttı. Kör seçmen doktordan bir rapor veya yaşadığı bölgeye göre kör olduğunu kanıtlayan başka bir belge alarak, seçim kurulundan pusula istiyor. Bu kâğıt bir pusula ola bilir, bazı bölgelerde bu pusulaları erişilebilir bir şekilde doldurmak için özel bir alet veriliyor. Bazı pusulalar ise elektronik bir şekilde e-posta aracılığıyla yollanıyor. Fakat bu pusulalar her zaman erişilebilir olmuyor. Diyelim ki pusulayı doldurabildiniz. Bu sefer pusulanın çıktısını bir yazıcıdan alıp, bunu postalamak zorundasınız. Aslında bu sistemi tamamen elektronik olarak yapmak mümkün, devlet ABD’nin dışında görevlendirdiği personel için böyle bir sistem geliştirmiş. Bazı körler, bu sistemin diğer seçmenler için açılmasını talep ediyor ama bu konuda henüz atılmış bir adım yok.

Görüldüğü gibi Türkiye’de olduğu gibi, ABD’de de erişilebilir seçim sistemi tam yerleşmiş değil. Her ne kadar erişilebilirlik konusunda bazı adımlar atılmış olsa da ve bu önlemler için hukuki düzen yıllar önce kurulmuş olsa da uygulamada her şey kâğıt üzerinde olduğu gibi olmuyor. NFB’nin 3 talebi var, ilki erişilebilir makinelerin kullanımı için raporun gerekmemesi, ikincisi sandıkların ulaşım hatlarına yakın konumlandırılması, üçüncüsü ise uzaktan oy vermek isteyenler için erişilebilirliğin zorunlu kılınması. Bu konuda kongrede bazı destekçileri var, gelecek günlerde gelişmeleri göreceğiz.

Burak Sarı Mutfak Konuşması

Burak Sarı

Buraksari2014@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Kıymetliii ve sevgilii dostlarım. Size evimin mutfağından sesleniyorum. Biz de bilirdik balkon konuşması yapmasını, lakin balkonumuz konforlu değildi seçtik evimizin mutfağını. Herkes baharın gelişini dört gözle bekliyordu. Bahar durur mu geldi bütün güzelliğiyle. Ne yazık ki anlamadık. Çünkü bahara değil, onun ilüzyonuna dikmiştik gözümüzü. O nedenle, ıssız istasyonlar gibi bazı dostların içi. Çok özledim edebiyat parçalamayı. Belki zırvalarım kendilerine iyi gelir. Bu konuda iddialıyım. Aşk acısı çeken arkadaşlarımı altlarına işetecek kadar güldürmüşlüğüm çoktur. Bir de gerçek bahar ile kopmaz bağımı herkes bilir. Güneşini de alıp gelmiş iki gözümün çiçeği, onu geri çevirmek olur mu? “Gün olur alır başımı giderim denizden yeni çıkmış ağların kokusunda” moduna girdim. İş çıkışı paraya kıyıp Kızılay’da iki bira içeyim dedim. Sürekli yoğunluğuma söven arkadaşlarımın yoğunluğu tuttu. Mazeretleri de geçerli olduğu için tadım kaçtı. Öyle ya, bazı evlere hiç bahar gelemediği için ya da o evlerdeki insanlar baharı getirmek istedikleri için yolları duruşmalardan geçmeden olmuyor. Çıktım geldim eve. Ulus Baker’cilik oynayayım dedim. Bir kadeh votka doldurdum, sigaramı aldım ve geçtim klavyenin başına. Ulus Baker olmaya kapasitem yetmeyeceği için, en azından görüntüyü kurtarayım dedim. Malum ya, aşktan yaşam biçimine kadar her şey görüngü üzerine kurulmuş bu topraklarda. Belki de bütün sorun burada.

Yine mi çözülmüdü?

Baharı bir sandığa çivilemişler. İçine attığımız zarflarla onu özgürlüğüne kavuşturacakmıyız? Baharın sandığa sığıdığı nerede görülmüş? Bunu biliyoruz ya, gittik yine de meşhur zarfı sandığın içine atmaya. Halbuki o zarfların içini doldurma koşulları bile eşitsiz. Mesela evleri köyleri yıkılmış insanlarımızın nasıl güvenli şekilde o zarfların içini dolduracağı bile tam anlamıyla konuşulmadı. Bir de utanmadan seçim sonuçları nedeniyle o insanlara sövülüp sayıldı. Tabi bazıları için “Vatandaşlık görevini” yerine getirmek bile ek bir mücadeleye

süreci gerektiriyor. “Eşit vatandaşlar” eşit şekilde oyunu kullanamıyor. Çünkü her zaman olduğu gibi erişilebilirlik koşulları yerine getirilmediği için yeti farklılıkları engele dönüşüyor. O nedenle körler on yılı aşkın bir süredir eşit ve mahrem oy kullanmanın mücadelesini veriyor. Sakatlar, erişilebilir oy kullanma merkezleri talep ediyor. Yok ya 1950 seçimlerinden söz etmiyorum. Yıl 2023 hani o uzaya gidilip evvel Allah dönülmesinin üzerinden yarım yüzyıl geçtiği, uzaya koloni kurulan dönemden söz ediyorum. Hani bankaya gitmeden kredi çekebildiğimiz, hayvan klonlanan dönem. Ne hikmetse körler tek başına oy kullanmak, noterde tek başına işlem yapabilmek için mücadele ediyor. Sakatlar, kabinlere rahatça erişme kaygısı gütmek istemiyor. İşte bunun için derneğimiz 2009 yılından beri mücadele ediyor. Derneğimiz ve diğer engelli örgütleri bu konuda sayısız eylem, konuşma ve çalıştay gerçekleştiriyor. Yoğun araştırmalara giriyor. Bu çalışmalardan sonra uygun şablon modelini oluşturuyoruz. YSK’dan Onay istiyoruz ve onun oluruyla 2017 referandumunda isteyen körlere oluşturduğumuz şablonları ulaştırıyoruz. Bu sürecin tamamını kendi öz gücümüzle gerçekleştiriyoruz. Hayatımızda ilk kez o kabine yalnız girmenin, mührü tutmanın ve istediğimiz yere gönül rahatlığıyla basmanın hazzını yaşıyoruz. Belki gören dostlar “Ne var ki bunda ya “diyebilir. Çok şey var. Biz de herkesin yaptığı bir işi herkesle aynı anda ve tek başımıza yapmanın tadını çıkarıyoruz. Çünkü eşit haklarda yaşamak en doğal hakkımız. Süreç burada bitmiyor. Bu hakkımızın yasal güvenceye kavuşması gerekiyor. Sayısız girişimde bulunuyoruz. En sonunda bir basın açıklaması gerçekleştiriyoruz. İçimizdeki sağlamcılar da boş durmuyor. Elmanın içindeki kurt gibi kemiriyorlar çabamızı. Bizim ve diğer hak temelli örgütlerin emeğini hiçe sayıyorlar. Son eylemimizi oldubittiye getirip sonlandırmamıza neden oluyorlar. Sesimiz yerine ulaşıyor ama. Bu işin yasal güvenceye kavuşturulacağı iktidar partisi tarafından da taahhüt ediliyor. Süreci incelemek isteyenler Ramazan Yücel ve Nurşen Korkmaz’ın dergimiz sayfalarındaki yazılarını okuyabilirler. Bu seçimlerde YSK şablon ile oy kullanım hakkını güvence altına aldı ve şablonları hazırlamayı taahhüt etti. Tabi işin peşini bırakmadık. Araştırmalarımız sonucunda şablonlar hazırlanmıştı ama üzerinde Braille yazı yoktu. İtirazlar için de geç kalınmıştı. GETEM ve derneğimizin çabalarıyla aday sıraları erişilebilir şekilde seslendirildi ve mümkün olduğu kadar sorunsuz oy kullanma koşulları yaratıldı. Şablonda ufak kaymalar oldu bende. Hafiften de mühür taşı sorun teşkil etmeyecek şekilde. Bu durum kazanım mıdır? Evet yılların emeği sonucunda kazanımdır ama sorunsuz olmalıydı. Şu teknoloji çağında

bunu gündeme bile almamız gerekirdi ama hala deneyim paylaşımları üzerinden şekil vermeye çalışıyoruz. Tamamen sorunsuz olduğunda da bu bizim eserimiz olacaktır.

“Baharda günahı olmaz çayların”

Aşık Mahzuni haksız yere özgürlüğünden alıkonduğu dönemler için “Prangalar” isimli bir türkü yazar. Türkünün son kıtası şöyledir “

“Mahzuni Şerifim geçen ayların

Vefası kalmadı zülfü yayların

Baharda günahı olmaz çayların

Dereler coş eder çağlanır şimdi”

Umutsuz dostlara yüreğimden dökülen his tam da budur. Umudu kendinizde arayın. Kendisine teslim edilmiş iradenize sahip çıkamayanlar umudumuz olamadığı gibi, umutsuzluk da kaynağımız olamaz. Antik Yunan da değiliz ki kendi sahiplerimizi seçelim. Biz tarih yapacak güçteyiz çünkü dünya ellerimizde şekilleniyor. Güzelim baharımıza, sınıf kardeşlerimize ve depremzede dostlarımıza çatmayın. Hepimiz mağduruz. Hem de ille de birine çatmanız gerekiyorsa, o yukarıda saydıklarım değil. Ayrıca engelli hareketi için de geçen yazıda söylediğim her şeyi tekrarlıyorum.

Baharda günahı olmaz çayların

Dereler coş eder çağlanır şimdi.

Sadece bahar değil, tüm mevsimler elini uzatmış bizimle esmeyi bekliyor. Çünkü doğanın korunacağı bir düzeni de biz yaratacağız. Kurban olduğum Arkadaş Zekai ne diyor

“Öyle mahsun bakma bana

Çam kolonyası getirdim sana”

Ben de ondan rol çalıp “Göğü kucaklayıp getireyim” size. Bir kere de kendi gücünüze güvenin. Bak bahar size güveniyor. Klasik bitirişimi yapayım.

“Gözlerinden

Gözlerinden öperim

Bir Umudum sende

Anlıyor musun”

Bilişim, engelsiz erişim, hayalimdeki oy sistemim

Sarper Arıkan

sarperarikan@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

14 Mayıs hepimiz için önemli bir dönüm noktası. Bu bağlamda kullanacağımız oyların doğru şekilde verilebilmesi önem arz ediyor. Geçmişteki seçimlerde Engelsiz Erişim Derneği ve GETEM iş birliğiyle yapılan çalışmanın profesyonelliği neticesinde ortaya çıkan oy şablonu çözümünün açıkçası bu seçimlerde ne kadar YSK tarafından doğru algılandığını göreceğiz.

Hal böyleyken, ben hayalimdeki oy kullanma sistemi hakkında işin içerisine bilişimin günümüzde sunduklarını da katarak bir yazı kaleme almak istedim. Şimdi, gelin başlıklandırarak paylaşmaya çalışayım sizlerle.

Kullanılacak Donanım

Geçtiğimiz günlerde bir alışveriş merkezinden ürün alırken kasiyersiz bir çözümün olduğunu gördüm ve bu çözümü eşimle deneyimleme şansını buldum.

Çözüm; bir dokunmatik donanımı ve donanıma bağlı entegre bulunan bir barkod okuyucusundan oluşuyordu. Ürünleri okuttuğumuzda en son işlemde ödeme aşamasını tamamlayıp, alış-veriş sürecimizi sonlandırabiliyorduk. İşte, o noktada şöyle bir çözümün olabileceğini düşündüm.

- Android işletim sistemli bir donanım ve bu donanımda entegre şekilde sunulan NFC veya üzerindeki kamera vasıtasıyla QR kod okumaya elverişli bir tablet veya ekran donanımı.

- Bu işletim sistemli cihazda çalışan talkback ekran okuyucusuyla uyumlu native bir uygulama.

- Uygulama içerisinde NFC okuma veya QR kod okuma özellikleri.

- Uygulama arayüzü olarak NFC veya QR kod vasıtasıyla okutulan içeriğin uygulama arayüzüne aktarılması ve son onay aşamasında ise ... partisine oy verdiniz onaylıyor musunuz gibi bir mesajla, oy verme işleminin tamamlanması.

- Eğer her parti için millet vekili seçimi söz konusu olacaksa NFC veya QR kodla okutulan içeriğin ki bu içeriğin ne olduğunu ileriki başlıkta detaylandıracağım. HTML ile tasarlanmış ve web erişilebilirlik kriterlerine uygun şekilde sunulan Millet Vekili seçim ekranında seçimlerin yapılabilmesine olanak veren bir form aracılığıyla, tercihlerin yapılabilmesi ve en son aşamada onaylanması.

Şu aşamada ne demek istediğim tam anlaşılmadıysa, sizi aşağıdaki başlığa yönlendireyim.

Kullanılacak Yazılım

Oy kullanma sürecini tamamlayacağımız yazılım detaylarını şu şekilde hayal etmişim;

- HTML ile ve arka tarafta python ile oluşturulmuş bir arayüz. Android üzerinde çalışan bu uygulama, aynı zamanda NFC veya QR kod okuyabilme altyapısında, ilgili partinin kartvizit boyutunda görevlilerce verilen NFC ve QR altyapısını sunan bir dokümanı okuyabilme yeteneğini barındırır.

- Okutulan bu doküman veri tabanına bir token üretir bu token her defasında yenilenebilir. Lakin, oy kullanma aşamasının sonunda, oyu kullanan kişinin adıyla üretilen token eşleştirilir ve aynı kişinin farklı şekilde oy basmasının önüne geçmek adına veri tabanında ad soyad bilgisiyle oluşturulan token unik şekilde tutulur.

- Doküman başta okutulduktan sonra, arayüzden seçim işlemleri gerçekleştirilir ve en sonunda ad soyad bilgilerimizi girdiğimiz alanda ise oy verme işlemi tamamlamak mümkün olabilir.

- Veri tabanında saklanan her ad soyad için üretilen unik token ve bu token ile yapılan her bir seçim arka tarafta hesaplama algoritmalarıyla otomatik şekilde hesaplanır ve seçim merkezine iletilir.

- Anı zamanda token bilgisinin üretildiği zaman damgası da ayrı bir data olarak saklanabilir.

Aslında okuduğunuzda bu çok da farklı bir çözüm değil gibi düşünebilirsiniz. Ancak, unutmayın en basit çözümler geniş çaplı etkiler yaratır.

Sonuç olarak erişilebilir bir oy deneyimi hem fiziksel hem de teknolojik anlamda mümkündür.

Herkesle aynı anda erişilebilir bir biçimde oy hakkımızı değerlendirebilmek dileğiyle.

Derdi Olan Bir Komedi

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Ülkemiz Şubat ayında Asrın Felaketi olarak adlandırılan bir olaya tanık oldu biliyorsunuz. Henüz üzerinden iki ay bile geçmemişti ki gündem 14 Mayıs seçimlerine kilitlendi. Ben de akışa uyup bu ay seçim konulu bir filmi değerlendirmek istedim. Ancak direkt seçim konulu betimlemeli bir film bulamadım. Bununla birlikte siyaset temelli iki film vardı. Bunlardan Ömür Gedik ifadesiyle "derdi olan bir komedi" filmini, Hükümet Kadın'ı seçtim. Zira içinde hem siyaset vardı hem ötekileştirilen kadınlar hem de fazlası...

2013 tarihli komedi filminin yapımcısı, BKM film ve Necati Akpınar olarak gösteriliyor. Senarist ve yönetmenliğinde ise Sermiyan Midyat adını görüyoruz. Görüntü yönetmeni, Hayk Kirakosyan; kurgu, Mustafa Preşeva ve Çağrı Türkkan. Müzik, Cem yıldız. Oyuncular ve rolleri ise şöyle: Demet Akbağ (Xate), Sermiyan Midyat (Faruk), Mahir İpek (İkram), Gülhan Tekin (Fehime), Burcu Gönder (Gule), Ercan Kesal (Aziz Veysel)... İmDB'de 6,5 ortalamadaki film, Sinemalar.com sitesinde 6,8 puan almış. Beyaz Perde sitesinin üçlü puanlama yapısında, Beyaz Perde: 2,0; Üyeler: 3,6; Basın ortalamasında ise 2,7 puan olarak değerlendirilmiş.

Konusu hakkında: Film, eserin sahibi Sermiyan Midyat'ın babaannesi, Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanlarından Zekiye Midyat'ın gerçek hikayesinden esinlenilerek çekilmiş.

Xate, yöredeki kadınlardan herhangi biridir. Sekiz çocuğu vardır. Okuma yazma bilmez. Politikadan da anlamaz. Kocası Aziz Veysel, belediye başkanıdır ve bir gün trafik kazasında ölür. Ölümü üstüne makamı çocukları ve Faruk arasında "Kim namzet olacak?" tartışmasına neden olur. Encümen kararı ile Xate, ilçenin yeni belediye başkanıdır artık. Kocasının en büyük amacı olan ilçeye su getirme işini üstüne alır ve ne pahasına olursa olsun "o su ilçeye gelecektir." Karşılaştığı problemleri kadınca yöntemleri ile çözümleyen Xate, kısa sürede hükümet gibi kadın olduğunu kanıtlar. Su ile yetinmez, elektrik bile gelir mi dersiniz?

Hürriyet'ten Ömür Gedik, filme dair şunları söylemiş: "Midyat belediye başkanı olan Xate elinin hamuruyla ve cahilliğiyle ne yapacak?" demeyin. Onun da yaşanmışlıkları, kadın duyarlılığı ve zekâsı var. Erkeklerin yapamadığı ya da kadın tarafını ezmek için yanaşmadığı pek çok işi başarıyor, karşısına çıkan zorluklara rağmen. Bu ilginç hikâye, senaryodaki ince dönüşler ve espriler seyirciye kahkaha attıracak pek çok unsura sahip. Ama Hükümet Kadın sadece kahkaha değil dinler, Türk-Kürt sorunu, askeri darbe gibi pek çok konularla ilgili de söylemler, saptamalar vadediyor. Derdi olan bir komedi diyebiliriz Hükümet Kadın için.

Beyaz Perde eleştirisinde Banu Bozdemir, filmi pek beğenmemiş anlaşılır. Birçok konuyu aynı senaryoda ele almanın dağınıklığına neden olduğunu düşünüyor. BKM Film'in her bir yapımının tek yönetmenden çıkmış imajına sahip olduğunu iddia ediyor ve diyor ki "Hükümet Kadın derdini daha sakın anlatsaydı ve BKM yapımı olduğunu bu kadar haykırmasaydı daha ilgi çekici bir film olabilirdi."

Bana göre de televizyondakiler dahil belki dört ya da beş kere seyrettim bu filmi. Her seferinde de hem kahkahalarla güldüm hem de gözlerimden yaşlar süzüldü. Okuduğum her eleştiride olduğu gibi bence de Demet Akbağ tek başına filmi sırtlamış ve götürüyor adeta. Onun oyunculuğu artı bir değer katıyor elbette filme.

Betimleme eleştirilerine gelince: Öncelikle vurgulamak istediğim ki bunu GETEM yetkililerine özelden iletemedim, filmin GETEM tanıtımı birbirine girmiş gibi. Alıştığımız düzenli sıralama bazı yerlerde yok. Filmin konu kısmı biraz karışık gibi. Betimleme metin yazarı bölümü de buraya karışmış. Ayrıca altyazı, işaret dili gibi detaylar ve afiş betimlemesi GETEM tanıtım sayfasında bulunmuyor.

Yukarıda belirttiğim eksikleri GETEM'de fark edince Sesli Betimleme Derneği'nin sitesine baktım. Üye girişi yapmayınca film detaylarını göremiyormuşuz artık, bunu fark ettim. GETEM olunca işin asıl sahipleri gölgede mi kalıyor ne? Neyse üye girişi yaptıktan sonra filmin sağır ve işitme engelliler erişiminin de olduğunu görebildim. Ancak derneğin sitesinde de bana göre şöyle bir eksiklik var. Önceden mesela "Altyazı, var; sesli betimleme, yok" gibi detaylar vardı. Şimdi film adının yazdığı başlığın hemen altında yine bu ayrıntılar mevcut ama ekran

okuyucunun “grafik” diye seslendirdiği seçeneklerle birlikte. Yani şöyle: “Altyazı” diyor örneğin. Yanı sıra “grafik” diye okuyor ekran okuyucu. Başka bir şey söylemiyor. Var mı yok mu belli değil. Bu erişilebilirlik eksikliğinden mi böyle, bilemedim. Ne yalan diyeyim, kabullenmek istemedim bu sonuncu ihtimali.

Betimleme emekçilerine nihayet geçebiliriz. Ekim 2014’te GETEM sistemine eklenen filmin betimleme Metin yazarı Aynur Çelebi. Seslendiren ise Emine Kolivar. Ayrıntılı altyazı çevirmeni Çağrı Doğan. İşaret dili çevirmeni ise Berrak Fırat. Ne diyoruz? Biz olmadan bizim için asla. Bu kapsamda son kontrollerde Ela Korgan ve Zerrin Yılmaz Çınar adlarını görüyoruz. Ancak bu dernek sitesindeki veri. Oysa filmin mp3 dosyasındaki tanıtımda son kontrolcü Fulya Akbaba olarak okunuyor. Bir ilginç durum da filmin içindeki tanıtımda ses montajda rahmetli Vukar Abdurrahimov’u söylüyor Emine. Ancak site listesinde bu bölümde hiçbir isim verilmemiş. Aklıma bazı filmlerde olduğu gibi “Acaba bu filmin de iki ayrı sesli betimlemesi mi var?” sorusu geliyor. Ancak GETEM’de bir tanesi görünüyor. Veyahut ben diğerini bulamadım. Son olarak her zaman olduğu gibi teknik yapımda Dağ Prodüksiyon ve Yeni Gökdelen Tercüme var.

Bana göre filmin sesli betimlemesi oldukça başarılı denilebilir. Durum, mekân, zaman ve kişi betimlemeleri olabildiğince iyi ve yerinde. Filmin akışı gereği betimlemeler bazen replik üstüne gelmiş ama başka türlü olamaz cinsinden.

Filmin başında jenerik akarken birbiri ardına geçen Midyat manzaraları tek tek söylenmiş hızlıca. Bu çok yerinde ve güzel olmuş.

Bazı yerlerde replikler Kürtçe. Sanırım buralarda altyazı geçiyor. Dolayısıyla betimlemeli gösteride bu altyazılar da okunmuş. Ancak beni bu tarz filmlerde karmaşaya sürükleyen betimlemenin de altyazının da aynı kişi tarafından okunması. Bu filmde de var. Gerçi söz konusu filmde bu çeviriler üç beş yerde geçiyor yalnızca. Bunun için farklı bir sesle seslendirilmeye ve montajıyla ayrıca uğraşmaya gerek var mı bilemedim. Çok incelikli bir iş olurdu bu.

Hükümet Kadın'ı ilk izlediğimde altyazının seslendirildiği ilk cümlede bir "Hıı!" oldum. “O ses Emine'nin sesi değil mi? Ne işi var filmin içinde?” dedim. Sonradan ikinci altyazıda neler olup bittiğini tam anladım. Güldüm kendi kendime filmde ayrı bu cehaletime.

Adnan'ın Xate'ye babasının ölüm haberini verdiği sahnede, betimlemede "Memik kapının ağzında dikilmiş babaannesine bakmakta" ifadesini duyuyoruz. Benim de kulaklarım dikildi bir anda. Sesli Betimleme Derneği metinlerinde pek duymadığımız bir haber kipi kullanımı bu. Yanlış mı? Tabii ki hayır. Bence güzel bile.

Betimlemede film dışında beni güldüren başka bir ifade de "Küfürlü el hareketi yaptı" cümlesi. Nah çekmenin kibar ifadesi. Eee ne de olsa ben Aynur ve Emine Hanımlar gibi incelikli değilim ki.

Boğaların kaçtığı sahnede hiçbir betimleme yapılmamış. Oysa biri Demet Akbağ'ı tosluyor ki sahne sonunda hastanede görüyoruz onunla oğlunu, Xate'nin ayağı kırılmış ve alçıya alınmakta iken. Gerçi sahne o kadar hareketli ki betimleme nereye girerdi bilmem. Yine de Xate'nin sakatlanması önemli olduğundan bu söylenmeliydi bence.

“Seçim arifesinde kitabın ortasını söyledi” denir ya öyle bir söz filmin içinden, Mardin yolu üzerinde araç içinde giderlerken Aziz Veysel ile Papaz Hanna konuşmasından. Olduğu gibi en doğal haliyle kelime kelime aldım sizin için:

“Dünya senden olmayanlarla hoştur. Onların sana verdiği ilimlerle, kıymetlerle, gönüllerle hoştur. Sadece senin gibiler değil, senden olmayan da çok yaşasın ki sen de yaşa. Hele bir de onun gözüyle gör şu fani dünyayı. Herkes beyaz olsa, o zaman beyazı fark edemezsin ki. Değil mi? Veyahut da siyah. Beyaz, en güzel siyahta belli eder kendini.

Beni ben yapan yegâne şey, benden olmayandır. O yoksa sen de yoksun. Ne anlamın kalır ne rengin belli olur ne de tadın.”

[Beyaz Perde eleştirisi, Banu Bozdemir yazısı bağlantısı:](#)

Kendimden Ötesi

Şeyma Büyükurvay Şatay

seymaurvay@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Görmezden gelme davranışının bir başka adı çoğu zaman “bencillik” diyebiliriz. “Sen görme engelli olduğun için anlamıyorsun ama buranın manzarası bir harika” diyen kişinin tavrı mesela... Bulunduğu manzarayı; eşsizliği, ortamın devinimi, nesnelere perspektifindeki ahengi göreyerek algılar, öylece keyif alır. Buna da alışmıştır. “Görme engelli olduğun için sen kötülükleri görmüyorsun” diyen kişi de bunu söylerken kötülük diye bahsettiklerinin gözle görünen yanlarını canlandırır zihninde. Görme engelli birine “sen gece karanlıkta hiç korkmazsın” diyen biri; göreyerek hissettiği karanlıkta ortaya çıkan kaygılarının gözü görmeyen birinde olmayacağını varsayar. Görme engellilikle ilgili en sık sorulan sorularla ilgili liste yapacak olsak ilk sıralara yerleşecek bir soru “görme engelliler rüya görür mü” sorusu olur. Kendisindeki rüyalar görme duyusu ağırlıklıdır çünkü. Hatta farklı engel gruplarından kişilerin, erişilebilirliğin eksikliğinin hangi engel grubunu daha çok etkilediği sorusuna cevabı, genellikle kendi engel grubu olmaz. Alışkanlıklarımız ve kendi deneyimlerimiz önemlidir ancak bazen karşılaştığımız olguları, kendi deneyimimizden ibaret sayarak düşünme, duygulanma yanılığımıza kapılırız. Kendi deneyimimiz ve buna bağlı oluşturduğumuz şema, başkaları ve etrafımızda olup bitenler hakkında fikir üretmemizi kolaylaştırır. Maalesef pek çok zaman da kendimizden yola çıkan genellemelere varmamıza neden olur.

Bu durum hayatın körlük dışındaki alanlarında da aynen bu şekildedir. Örneğin bir erkek ev işlerini yapan eşinin işinin çok kolay olduğunu, ev işleriyle hiç ilgilenmemesine rağmen düşünebilir. Kendi işinde çok yorulmakta, belki de mobbinge uğramaktadır. Zorluk olgusunu, kendi yaşantıları ile anlamlandırmıştır. Eşinin zorlanmasını görmezden gelir. Aile içindeki bir kavgadan, çocukların etkilenmeyeceğini ve unutuvereceklerini düşünen yetişkin; yetişkinlik yaşamında insan ilişkilerinde yaşadığı zorlanmaları, bunlara biçtiği anlamı, sorunlara bakışını ve çözüm geliştirip geliştiremeyeşini, tüm bunlara dair duygu durumunu yıllar geçtikçe biriktirerek şekillendirdiğinden çocuğun deneyimini görmezden gelir. Kendisi her fırsatta kopya çeken bir

öğrenci, sınavlara okuldaki bir öğretmenle giren görme engelli öğrencinin akademik başarısını öğretmenlerden yardım almasına bağlar. Çünkü ona kalsa bir şekilde kopya çekerek yüksek notlar alınabilir.

Bütün bunları derleyip toparlayıp getirmek istediğim yere; aynılarının en büyük afetler ve travmalar için dahi geçerli olduğunu anlatmak. Mesela depremde evi yıkılan, çadırda kalan ve bin bir zorlukla boğuşan biri evi az hasarlı olan ve depremden bir süre sonradan itibaren evinde kalan bir başkası hakkında “onun düzeni bozulmadı, çok rahat” yorumu yapar. Çünkü onun yaşadığı zorluk çadırda kalıyor olmakla büyür. Oysa yıkılan şehir, kayıplar herkes için bambaşka anlamdadır; kalınacak yer de öyle... Bu kadar büyük bir yıkımda risk, güvenlik olguları ters yüz olur. Her zaman güvende hissedilen evin anlamı da değişmiştir.

Bir başkası yaşlı annesini depremde kaybeden kişiyi, kendisinin çocuğunu kaybetmesinden daha şanslı durumda olduğunu düşünebilir. Çocuğuyla kurduğu hayaller, yarım kalan anıları, yıkık evde kalan beslenme çantası; zaten ömrü görece az kalmış birinin kaybına göre çok daha zordur ona göre. Oysa hayatımızdaki insanların yeri bizim içimizde o kişinin yaşına göre değildir.

6 Şubat depremlerinden sonra birkaç kere duyduğum “Ah sen bir de görseydin; düşen eşyaları, kırılan camları, sallanan binaları, yerlerdeki molozları... Şanslısın bunları görmedin”. Bu söylemin sahibi olabilecek kişiler, depremin ne kadar vahim olduğunu görerek içselleştirmiştir. Diğer duyular da söz konusudur ancak görme de diğer duyuların yanında vazgeçilmez bir unsurdur. Ötekinin görme olmadan sürdürdüğü yaşamındaki bu afetin, görme olmaksızın hissedip algıladıklarının boyutunu görmezden gelir.

En rutininden olağanüstüne yaşanan tüm bu örneklerde kendi deneyimini en iyisi, en zoru, en kötüsü, en rahatı sayma hali engellilikle ilgili yaygın olan bir meseledir. Hani şu empatiyi “kendimizi başkasının yerine koymak” diye tanımlayışımızdan kaynaklı sorunlar... Başkasının yerine kendini koyan insan, yine kendinden bakar her şeye. Yine deneyimlerinden

anlam çıkardığı kendisidir. Hal böyle olunca da ötekini anlamak için kurulan empati bencilliğe dönüşür. Buysa özellikle afet ve travmatik hallerde yıkıcı, yıpratıcı olabilir. Kişinin saygı görme hakkına, yaşadığı deneyimin zorluğu ölçüsünde hizmete erişme hakkına engel olabilir.

Bencillik yerine bir de onu dinlemek ve mutlaka dinlemek... Deneyimlerimize ve kendimize başına “en” sıfatı koymasak dahi değer verebilmek hallerini koyabiliriz. En zor zamanlarda kendi içimizde hapsolmeden duyup düşünmek zordur ancak iyileştirici, eşitleyici olan ve gerçek dayanışmayı da kuran budur.

Genellemenin Rahatsız Ediciliği

Ecrinnur AYTEKİN

ecrinnuraytekin50@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Sınıfımızda bedensel engelli biri vardı. Kendisiyle pek fazla diyalogum olmadı. Tekerlekli sandalyesinin prize takılması için prize yakın bir yerde oturuyordu. Okula annesiyle gelip gidiyor. O, okul asansörünü kullandığı için bana da birçok kez “Sen neden okul asansörünü kullanmıyorsun?” dendi. Böyle söyleyenlerin çoğu, merdivenleri kullanamayacağımı düşünenler. Oradan gelip geçenler onun sırasına çarpıyorlar diye ağlamış. Öğretmenimiz derse girdiğinde: “Ecrin falan da böyledir. En ufak bir olumsuzlukta üzülür, ağlarlar” dedi.

Düşündüm; bir insan engelli diye en ufak olumsuzlukta üzülmesi, ağlaması mı gerekir? Herhangi bir durumdan dolayı üzülüp ağlamasının engeliyle ne alakası olabilir? Biri için küçük ya da önemsiz bir olumsuzluk, bir başkası için de küçük ya da önemsiz olmak zorunda mı?

Yaptığı şeyin mantıksız olduğunu düşündüğümü belirtmek için “Ben olsaydım böyle yapmazdım hocam” dedim.

“Buyur işte!” dedi.

Cümlemden ne anladığı bilmiyorum ama cümlesinden ne demek istediğimi anlamadığını anladım. Bu olay bana toplumun bizleri genelleme düşüncesinin ne kadar mantıksız, gereksiz ve rahatsız edici olduğunu hissettirdi.

Hiç kimsenin, ortak bir özelliği bulunan birinin bir hareketi ya da tepkisi sebebiyle genellenmediği; eşit, erişilebilir, engelsiz hayat dileğiyle.

Bilmediğim Ortama Hakimiyet

Kadir Ahıska

kadir.ahiskali.1339@gmail.com

Sayı: 111, Mayıs 2023

Girdiğiniz ortama ne kadar süre içerisinde hâkim olabiliyorsunuz?

Mesela eşyalı bir evin anahtarını size verseler ve orada yaşamaya başlasanız, kaç saat içerisinde adaptasyonunuzu sağlar. Eşyaların kullanımı gibi durumlara hâkim olabilirsiniz?

Bu yazımda kör biri olarak tasarımına hiç hâkim olmadığım eşyalı bir ev ile yaşadığım deneyimlerimi paylaşacağım. Öncelikle bu yazıya konu olacak “Airbnb” platformunu kısaca anlatayim.

Airbnb, eşyalı – eşyasız ev kiralayabildiğimiz, tur satın alıp geziler düzenleyebildiğimiz ve toplantı gibi organizasyonlar oluşturabildiğimiz kurumsal bir platform. Mobil uygulaması ve web sitesi üzerinden tüm işlemlerinizi yapabiliyoruz. Erişilebilirliği konusunda fotoğrafların betimlenmemesi dışında pek de sorun ile karşılaşmadım. Gelelim asıl konumuza ve sizinle bu yazıya konu olan evi gidip biraz gezelim.

Geçtiğimiz günlerde Airbnb üzerinden eşyalı bir ev kiraladım ve eve ulaşana kadar eşyalar hakkında sadece fotoğrafları betimleterek aldığım bilgiler vardı, yani evde hangi eşyalar var gibi standart şeyleri biliyordum. Evi teslim alma saati geldiğinde yetkiliye ulaştım ve anahtarı alıp evin yolunu tuttum. Tarif edilen adrese ulaştığımda elimde 1 anahtar, tam karşımda da arkasında beni nelerin beklediğini açınca göreceğim bir kapı vardı.

Kapıyı açıp içeri girdim, her körün yaptığı gibi evi baştan sona inceleyip eşyaların nerede olduğunu, evin nasıl dizildiğini ve benzeri şeyleri keşfe başladım. “Zeminde ne tür eşyalar var. Mutfaktakiler neler ve nerelerdeler? Oturma odası nasıl kurgulanmış” diye gezerken, neredeyse her duvarda en az 2şer adet asılmış tablo olduğunu gördüm. “Acaba bu tablolar da ne tür çalışmalar yapılmış ki” diye düşünüp telefonumdaki teknolojik imkanları kullanarak onları da betimlettim. Böylelikle eve hakimiyet oranım ciddi düzeyde arttı. Eğer ben o tabloları

betimletmemiş olsaydım, onlara her dokunduğumda mutlaka içeriklerini merak edecektim, iyi ki de hepsini betimletebildim.

Peki tek görsel ve erişebilmek için aracı uygulamalar kullandığım şey tablolar mı? Hayır değerli okurlar, Tablolar bu yazımda size bahsedeceğim en masum görseller. Onlardan daha erişilebilir olmayan ve kullanmam gereken şeyler vardı, size bahsedeceğim ilk ürünüm de ocak...

Evet evet; yanlış duymadınız. Evde en son teknoloji ile donatılmış bir ocağım vardı. Fakat %100 oranda erişilebilir değildi.

Tezgâhın üzerine yerleştirilmiş bir ürün düşünün. Bu ürünün üzerine elinizi götürdüğünüzde sadece cam yüzey ile karşılaşıyorsunuz. Herhangi bir yerinde düğme olmayan, referans almak için çıkıntı dahi bulunmayan düz bir cam yüzeyden bahsediyorum. Öyle ki ocağın gözleri olarak adlandırdığımız bölümler bile görsel şekiller ile gösterilmiş durumda değerli okurlar. Yani bir tencereyi büyük göze yerleştirmek istesenez, o gözün şeklini hissedebiliyor olmanız gerekir. Fakat düz bir cam yüzeyde bunu hissetmeniz imkânsız ötesi bir şey.

Hadi tenceremizi el ölçülerimizi kullanarak yerleştirdik diyelim. Ocağımızı aktif hale getirmek için dokunmatik zeminden menüye girip yakacağımız bölümü seçmemiz ve yine dokunmatik olan artı (+), eksi (-) butonları ile ocağımızın yoğunluğunu ayarlamamız gerekiyor.

Ocağa ilk dokunduğumda hayatımda ilk defa böyle bir şey ile karşılaştığım için “kesin bu camın altından bir şey çıkıyordur. Cam, kapak yerine geçiyordur” diye düşünerek tezgâhın üzerindeki zemini kaldıracak bir nokta aradım. Fakat en sonunda pes ederek telefonum ile bir göreni arayıp ocağı tarif etmesini istedim. Duyduklarım, size yukarıda olduğu gibi yazdıklarım.

Ocağı erişilebilir olmadığı için kullanamadım ve bir kenara attım. Anlık çözümlerim de olmadığı için ondan tamamen vaz geçip başka eşyalara yöneldim. Fazla uzaklaşmadım ki davlumbaz ile karşılaştım. Aynı dokunmatik yüzey davlumbaz üzerinde de mevcuttu ve yanlışlıkla dokunup cihazı aktif hale bile getirdim. Sonrasında kapatabilmek için adeta tüm tuşlara basarcasına ekranın her noktasına dokundum. Nihayet amacıma ulaştım ve ondan da kurtulmayı başardım.

Ocağı yakamadın. Davlumbazı açamadın... E Kadir daha ne kaldı ki evde dediğinizi duyar gibiyim. Fakat kettle, kahve makinası, fırın ve tost makinası başta olmak üzere diğer tüm eşyalar erişilebilirlik bakımından çok şükür problemlili değildi.

İlk yapmam gereken şeylerden birisinin mutfağa hakimiyet olduğunu düşündüğüm için mutfakta bizim için ayarlanmış çay, şeker, kahve ve benzeri ürünleri kategorize etmekle işe başladım. Yine telefonumu kullanarak bir gören desteği ile tüm ürünleri sırayla inceledik ve kendi anlayabileceğim şekilde dolapta dizayn oluşturdum.

Şimdi bana lazım olan şeylerden birisi de wifi şifresi gibi kişisel bilgilerdi. Ev sahibinden şifrenin nerede yazdığını öğrendim. Sonra orada yazan şifreyi de yine telefonum aracılığı ile okuttum.

Ev, geçici de olsa yavaş yavaş bana ait duruma geliyordu. Artık... her geçen dakikayla birlikte daha fazla şeyi kontrol altına alıyordum. Bu da beni fazlaca mutlu ediyordu.

[Peki televizyon ne kadar erişilebilirdi?](#)

Otellerde mutlaka karşılaşmışsınızdır. Standart bir televizyonun kanal dizilimi genelde aynıdır ya da rast gele sıralanmış olarak karşımıza çıkar. Kanal sıralamasına çok girmeden televizyona genel hakimiyete bakacak olursak. Kumanda burada büyük rol oynuyor değerli okurlar.

Standart hale gelmiş ve çoğu televizyonda yerleri değişik olsa bile dizilimleri hemen hemen aynı olan ok tuşları bir körün işini fazlaca kolaylaştırıyor. Bu bilindik bir durum. Burada numaralar üzerinde beşinci Tuşa yerleştirilen nokta işareti de taa tuşlu telefonlardan bugüne biz körlerin işini ciddi düzeyde kolaylaştırdığını söylemeden geçmek imkânsız. Çünkü çoğu televizyon kumandasında numaralar üst bölümde yer alıyor. Fakat bazı kumandalarda numaralar tuş takımının en alt bölümünde de olabiliyor. Beşinci Numaranın üzerindeki nokta işareti bize bu tür durumlarda yön gösterici oluyor.

Ocağıma baktım. Davlumbazı yanlışlıkla açtım. Azıcık televizyon izledim. Fakat ortam biraz sıcak hale gelmiş olmalı ki serinlemek için klimanın kumandasını ararken buldum kendimi.

Dağınık olmayan bir evde, kumanda genellikle klima ve çevresinde bulunur diye düşünerek o bölgede aramalarımı yaptım ve kumandaya ulaştım.

Fakat asıl mesele klima sıcak moddayken onu soğuk moda almaktı. Yani modlar arası geçiş tuşlarını kumanda üzerinde biliyor olmam gerekiyordu. Klima kumanda tuşları dizilimini keşfedebilmek için de klimanın markasına ulaşmam gerekiyordu. Ancak bu şekilde web sitesinden ya da benzeri yerlerden kılavuzu bulabilirdim.

Yine telefonuma başvurarak klima üzerindeki marka yazısını okudum. Google'da ve Youtube'da kumanda anlatımlarını dinlemeye başladım. Birkaç video seyrettim. Eninde sonunda kumandanın yapısına da hâkim olmayı başardım ve klimamı kendi istediğim serinliğe ayarladım.

Fark etmişseniz bu sürece kadar yanımda hiç yardımcı birey yoktu. Sadece uzaktan gören birine başvurdum. Bir de telefonumdaki kolaylaştırıcı uygulamaları kullanarak birçok işimi halletmiş oldum.

Sonuç olarak ne kazandım?

Bütün yazı boyunca, sizlere hiç bilmediğim ve eşyalı bir evde nasıl daha erişilebilir ve verimli yaşayabilirizi anlatmaya çalıştım değerli okurlar. Hiç erişilebilir olmayan ürünlere denk geldim. Çözüm üretmeye çalıştım. Erişilebilir olabilecek fakat birkaç yöntem gereksinimi olan şeylere denk geldim. Farklı yöntemler bularak yine faydalanmayı sağladım.

Kısacası azıcık telefonumdaki kolaylaştırıcı uygulamalar. Biraz deneyimlerim ve çoğunlukla da körlerin ortak kullandığı platformlar sayesinde öğrendiklerim ile birkaç günümü verimli bir şekilde geçirmeyi başardım. Peki ben kullandım bitti mi? Elbette hayır. Evden ayrılırken ev sahibi ile bir bilgilendirme notu paylaştım. Bir kör evinizi tuttuğunda ona vermeniz gereken bilgilendirmeler içerikli. Bu not içerisinde eşyaların tarif edilmesi, kullanım konusunda küçük yönlendirmeler ve evin genel olarak betimlenmesi de yer alıyordu. Umarım aynı yerden ev kiralayan arkadaşlar kolaylaştırıcı çalışmalarımız ile karşılaşır. Böylece daha verimli bir süreç yaşarlar.

Ben o gün İstanbul Avcılar bölgesinde bir evdeydim. Yazı içerisinde reklam durumları olmaması adına ev sahibine yönelik bilgileri paylaşmayacağım. Dilerseniz iletişim bilgilerim üzerinden benimle irtibat kurabilir ve ilgili bilgileri alabilirsiniz.

Dünya genelinde hiç bilmediğimiz bir ortama girdiğimiz anda o ortama tamamen erişebilmemiz ümidi ile... mutlu, tamamen erişilebilir bir hayat için hep umutlu kalın.